

Editorial

El mes de juny vam fer les últimes activitats abans de l'estiu i totes tres estaven relacionades amb els monestirs. Diumenge 1 de juny vam visitar el claustre de Montsió acompanyats pel Jordi Bonet, que va dirigir les obres del trasllat. Dijous dia 5 vam fer una acte que duia per títol *La importància dels monestirs a Catalunya. El monestir de Montsió*. En Joan Maria Puiggròs va presentar l'acte fent una reflexió la idea de déu tant per als cristians i per als no creients; en Santi Campo va explicar la importància dels monestirs en la Catalunya medieval destacant el seu paper en el naixement de Catalunya i en l'impuls a la llengua catalana; la Margarida Pedrol va parlar de la importància artística dels monestirs i, finalment, un monjo jove de Montserrat, en Bernat Juliol, ens va explicar la seva experiència personal sobre la vida monàstica. Vam acabar molt bé la setmana el dissabte dia 7 amb la visita al monestir de Sant Benet a la comarca del Bages.

Ara després de vacances reprenem l'activitat amb la caminada a Sant Pere Màrtir el diumenge 28 de setembre i el dijous 2 d'octubre reiniciarem les xerrades que fem tots els primers dijous de cada mes amb una xerrada sobre la història de l'ensenyament a Esplugues que faran els nostres especialistes locals i membres de la junta de l'entitat Josep Lluís Barrasa i Rosario Calero.

Passat el primer semestre de l'any hem rebut de l'ajuntament l'ajuda per les activitats realitzades que ha estat bastant per sota del que pensàvem i del que necessitem per tirar endavant la nostra activitat. Per solucionar aquest problema i altres que tenim plantejats hem demanat parlar tant amb l'alcaldessa com amb el regidor de cultura. Tot i la nostra insistència encara no hem pogut parlar ni amb l'un ni amb l'altra i esperem aviat poder tenir una entrevista profitosa per intentar fer-los entendre que l'important paper que juga el Grup d'Estudis en l'activitat cultural d'Esplugues necessita un suport més gran per part de l'ajuntament.

El Cementiri Parroquial d'Esplugues

Molts cops, la història recent ens fa donar per cert i immutable alguns aspectes curiosos i sorprenents del nostre passat. Un exemple podria ser el Cementiri Parroquial d'Esplugues. A vegades hi ha certa por a parlar dels cementiris ja que ens porta a pensar en la mort (fet inevitable per altra banda) però cal pensar, que més enllà de la seva funció, els cementiris són testimonis de la nostra història i que tots ells tenen molts detalls que són prou interessants com per parlar-ne i aprendre una mica més del nostre poble.

En l'actualitat, Esplugues té dos cementiris: el Parroquial, que depèn de la Parròquia de Santa Magdalena i està situat davant l'Institut La Mallola; el Municipal, que ho fa de l'Ajuntament i que es troba situat al Barri del Gall, molt a prop de la zona de la Font Santa. Aquest darrer és més nou i recent però el Parroquial és l'únic cementiri amb el que comptava Esplugues abans de la construcció del Municipal en el s. XX.

El Cementiri Parroquial va unit amb l'existència de l'Església de Santa Magdalena i per tant, hem de buscar els seus orígens en els mateixos de la parròquia.

Fins al segle XII, trobem constants referències (la majoria són donacions) a l'església parroquial de Santa Magdalena, que en els seus orígens, era una petita capelleta, situada en el mateix emplaçament del temple actual i que sembla que es va dedicar a la santa redimida pel fet que l'emplaçament era prop d'un torrent i també proper a una zona de coves, mateixes condicions en les que sembla ser vivia Santa Magdalena fent penitència. Tot i aquestes referències al temple,

no hi ha constància de l'emplaçament d'un cementiri. Això no vol dir que no hi hagués un lloc destinat als enterraments ja que per aquestes dates, la zona al voltant de la primitiva església, ja constituïa un petit emplaçament amb població que de ben segur van necessitar de la presència d'un primitiu cementiri.

La primera referència del cementiri com a tal, la trobem a l'Acta de consagració solemne de l'església parroquial, datada el dia 11 d'octubre de l'any 1103. En aquest dia, es fa constar que el nou edifici, té un cementiri situat al seu voltant, amb una grandària d'un "trenta passes"¹. Seria, per tant, un cementiri adjunt al temple i integrat, com en moltes altres poblacions, en el primitiu nucli urbà.

Tornem a tenir notícies del cementiri el 1770, gràcies a Rafael d'Amat i Cortada, Baró de Maldà, que en el seu llibre *Calaix de Sastre* ens explica un detall desconegut fins ara: l'església i el cementiri estaven encarats i tenien la seva entrada pel que actualment seria el carrer Montserrat. També ens especifica que el cementiri ocupa la part davantera i de la dreta del terreny que bordeja el temple i que es troba "d'esquena al citat torrent"².

El Baró de Maldà fa referència a un tercer detall: ens parla de la "paret del cementiri"³. Per tant i es de suposar, l'espai dedicat als enterraments estava delimitat per un mur i separat de les cases que hi havien al voltant.

- 1 Llibre de Dotacions i Fundacions de les esglésies, Vol. VII, pàgs. 280 i 281. Arxiu Episcopal d'Esplugues.
- 2 *Calaix de Sastre*. Rafael d'Amat i Cortada. Anys 1769 – 1799. Curial Edicions Catalanes. 1987.
- 3 *Calaix de Sastre*. Rafael d'Amat i Cortada. Anys 1769 – 1799. Curial Edicions Catalanes. 1987.

El moment del canvi pel cementiri arriba en el s. XIX. La població ha crescut força i el nucli urbà s'ha expandit fins a arribar a la carretera Reial (actual carretera Laureà Miró), que s'havia construït en el segle anterior.

Donat aquest fet, sembla ser que l'església s'ha quedat petita pel nombrosos fidels i en diverses reunions de l'Ajuntament en els anys 1843 i 1844, s'expressa aquesta problemàtica. Per problemes de permisos i econòmics, principalment, no serà fins al 1863 que s'iniciïn les obres del nou temple, el que coneixem en l'actualitat. Tal i com es pot apreciar, per les indicacions de l'antic l'emplaçament de la parròquia i del cementiri que abans hem comentat, el nou edifici es construeix perpendicular a aquests i per tant la nova església, sobretot en la zona de la capçalera, reposa sobre els fonaments de l'antiga.

Per tant, el cementiri, amb aquesta important remodelació de la parròquia, tenia els dies comptats. Pensem també que era un cementiri amb prop de 700 anys i que per tant, la seva capacitat d'enterraments, estava ja més que sobrepassada.

Per curiositats de la vida, l'engrandiment del temple, no va ser la raó principal del canvi d'ubicació del cementiri. Uns anys abans de l'inici de les obres de la nova església, el 1854, la malaltia del Còlera, va causar moltes morts a la majoria de poblacions catalanes i Esplugues no va ser una excepció. Mossèn Josep Campàs, rector de la parròquia en aquests anys, veient que el cementiri resultava insuficient per a acollir més cossos, va començar a promoure

la construcció d'un de nou. La petició sembla ser que era força urgent ja que aquell mateix any, el 2 de setembre, l'Ajuntament, presidit per en Feliu Ribas, aprova la construcció sobre un terreny, que era propietat de l'Hospital de la Santa Creu. El nou terreny, que va ser adquirit gràcies a les donacions de diverses famílies de renom de la nostra població i a la gestió de l'Ajuntament, tenia una superfície de, segons el Llibre de Rebuts de Can Pi, "264 per 150 pams i va costar 2666 rals amb 23 maravedissos"⁴. Les obres van ser realitzades per en Pere Canut i en Gaietà Asmarats.

Al mes de desembre, es va realitzar la benedicció de l'espai i es va col·locar una creu, cosa que va donar llum verda als nous enterraments. Un any més tard, el 1855, el Baró de Maldà, va pagar la construcció de la capella i de la campana que encara avui en dia podem veure. La benedicció de la capella va tenir lloc el 30 d'octubre i uns dies després, s'hi va celebrar la primera Missa del Dia dels Difunts.

Com a anècdota del nou cementiri, l'any 1887 el rector Mn. Pau Serra, mentre atenia una visita pastoral, va rebre l'ordre de destinar un petit espai del cementiri a aquelles persones que morien fora de l'Església (com els suïcides, per exemple). Això, va aixecar fortes discrepàncies entre els veïns d'Esplugues i després d'un recurs que es va presentar davant el Governador Civil, l'ordre va ser anul·lada.

L'any 1933, el Cementiri Parroquial torna a mans de l'Ajuntament, seguint la llei promulgada un any abans pel govern republicà. El 1939, amb l'arribada de la Dictadura, el cementiri esdevingué de nou propietat de la parròquia de Santa Magdalena, tal i com ho continua essent fins al dia d'avui.

Sergi Castro i Font
Llicenciat en Història de l'Art

BIBLIOGRAFIA:

- Calaix de Sastre. Rafael d'Amat i Cortada. Anys 1769 - 1799. Curial Edicions Catalanes. Barcelona, 1987.
- Monografia Històrica. Mn. Esteve Carbonell. Barcelona, 1949.

⁴ Aquest llibre es va perdre però les dades van quedar recollides a la Monografia Històrica de Mn. Esteve Carbonell. Barcelona, 1949.

Si voleu fer-vos socis/sòcies ompleneu aquesta butlleta o una fotocòpia i envieu-la al Grup d'Estudis d'Esplugues.

En/Na

 Telèfon

Adreça

Població

CP

 e-mail

Estic interessat/da Fer-me soci/a Rebre informació activitats

Col·laborar com _____

Quota soci/a: 25 euros l'any adjunt taló compte corrent

signatura

Però, què és l'etnobotànica?

EN RAMON GAUSACHS, EXPERT HERBORISTA, ENS HO EXPLICA

Tenim l'oportunitat de parlar una estona amb en Ramon Gausachs, autor de l'obra *Les herbes remeieres. De la cultura popular al fàrmac. Una aproximació a l'etnobotànica*, recentment publicada, i li fem la pregunta que dona títol a l'article.

RG: L'etnobotànica és una disciplina que parteix de la botànica i que tracta de l'aprofitament de qualsevol espècie vegetal per a l'home, com per exemple per fer tintures, cuinar, cosmètica, combustible (carbó d'alzina), licors, perfumeria, ebenisteria, tèxtil, medicinal, farmacològica, etc. Una mostra d'aquesta utilització és el costum, a pagès, de plantar prop de la casa un lledoner per la qualitat de la fusta per fer-ne mobles, i un saüc per les seves virtuts medicinals, ja que segons la manera de preparar-lo remeia els refredats, les conjuntivitis, és descongestiu, i reforça la protecció cel·lular, ja que els seus fruits són rics en vitamina C.

P. Què hem de tenir en compte si volem recollir herbes remeieres?

RG: Abans de tot, és fonamental comptar amb un guia que ens ensenyi a identificar les plantes o, si més no, tenir un bon manual. Després, un cop al camp, hem de recollir únicament les herbes que coneixem i la quantitat que necessitem. Hem d'utilitzar unes tiso-

res, un cistell de vimet i --força important-- fer la collita al migdia solar amb la mínima humitat. Si hem de fer infusions, cal que les plantes s'assequin bé, fins que són trenca-disses. Per contra, si el que volem és fer un liniment, necessitem la planta fresca.

P. Quina és la teva planta remeiera preferida?

RG: La farigola, que a banda de ser molt representativa de la nostra terra, és una planta humil però amb infinitat de virtuts. És tan aromàtica que Víctor Català l'anomenava "puríssim alè d'àngel". És digestiva, antisèptica i anticatarral. A la cuina és imprescindible per aromatitzar els guisats, se'n fan sopes delicioses, i també licors, per exemple el Benedictine. El romaní, molt present a Collserola, acompanya la farigola en les meves preferències. Té, també, multitud de propietats: antiinflamatòria, anticatarral, aromàtica...

P. Una curiositat: la bruixeria es considera etnobotànica?

RG: És gràcies a les curadores, tractades, segons les èpoques, de bruixes, que coneixem multitud de remeis. Reguladors cardíacs, antiasmàtics, antineuràlgics, provinents, la major part, de plantes molt perilloses, que

aplicades en les dosis i excipients adequats són la base de multitud de fàrmacs. El digital, la belladona, el cascall, amb propietats curatives importantíssimes, en són un exemple.

Ens deixa dues receptes i el seu mail (gausachs@terra.es) per si li volem escriure. Moltes gràcies, Ramon.

Liniment de romaní i pericó (herba de Sant Joan)

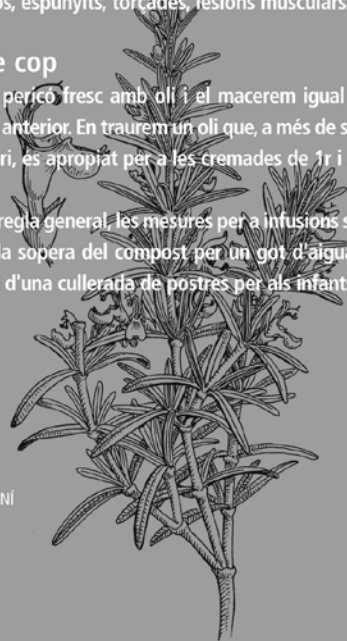
Macerem una barreja de les dues plantes fresques en alcohol de 96° durant 40 dies a sol i serena. A continuació, filtrem el macerat, que ja haurà absorbit els principis actius de les dues plantes, i ja el tenim a punt per aplicar-lo a cops, espunyits, torçades, lesions musculars...

Oli de cop

Cobrim pericó fresc amb oli i el macerem igual que a la recepta anterior. En traurem un oli que, a més de ser antiinflamatori, és apropiat per a les cremades de 1r i 2n grau.

(Com a regla general, les mesures per a infusions són d'una cullerada sopera del compost per un got d'aigua, per als adults, i d'una cullerada de postres per als infants.)

ROMANI

EUGENI SIERRA

Aromes a l'abast

Aromes que atrauen, que generen rebuig, que sanen, que relaxen,... Molts dels aromes són "invents" de la natura i hi ha plantes que s'han especialitzat a produir-los. Així eviten que els animals se les mengin, alhora que conserven la seva aigua, un bé escàs en un clima mediterrani. Seguir els camins de Collserola proporciona trobades amb aquests aromes i les seves plantes.

Actualment, els nostres estils de vida cada cop més accelerats ens fan difícil el fet de poder gaudir dels moments de tranquil·litat que ens sol proporcionar el contacte directe amb la natura.

Però amb uns quants testos, o directament a terra, podeu recrear un racó agradable a casa que no us demanarà més que un lloc adequat i una mica d'aigua, i que, en canvi, us oferirà molt: olors, condiments (el romaní dona molt bon gust als estofats), remeis casolans (la menta i la camamilla són digestives), insecticides naturals (l'alfabrega és un repel·lent natural dels mosquits si la teniu vora les finestres)...

A les botigues de plantes trobareu espècies o varietats diferents de les de Collserola. Solen ser més adients per plantar o tenen més propietats medicinals. Eviteu posar massa aigua; la que queda en els plats sota dels testos pot atraure mosquits.

Us proposem algunes plantes aromàtiques que viuen a Collserola i que podeu trobar a les botigues de jardineria, per tal de plantar-les a casa vostra. Animeu-vos i digueu-nos com us ha anat. Potser fins i tot us recordeu d'algun ús casolà que pot ser útil compartir. En aquest cas, envieu-nos la recepta amb les dades de l'autor a parcollserola.net, ja que estem fent un receptari participatiu.

A més, recordeu, Collserola és a prop, i hi podeu provar de fer el relaxant joc de cercar les plantes del vostre balcó en el seu entorn natural...tot ensumant el seu flaire...

Per saber-ne més:

Tríptics editats amb motiu de la Festa de la Primavera a Can Coll: "Plantes de camp per a la cuina" (maig de 2004) i "Plantes, aromes i remeis" (abril de 2008).

<http://www.parcollserola.net/cdre>

EUGENI SIERRA

CAP D'ASE

Els arbres del carrer

En la part alta del Carrer Mossèn Cinto Verdaguer, hi ha plantats uns arbres de fulles persistents i port molt compacte.

No tenen un nom popular ja que són originaris de l'Índia i aquí s'anomenen pel seu nom botànic, **FICUS NÍTIDA**.

És una **FIGUERA** de fulles persistents, de climes més temperats i humits que el nostre, però amb el rec suficient i si no glaça molts dies seguits s'adapta prou bé.

Com totes les figueres les seves flors són petites, en aquest cas força petites, un o dos centímetres. La saba és de color blanc, anomenada làtex, del qual se'n fabrica el cautxú.

La forma composta que tenen en part es degut a la poda que reben quan són petits i després creixent de forma compassada. Si les observem per sota, veurem que de les branques adultes surten unes arrels que en el seu estat natural creixien fins al terra per suportar i alimentar les branques a mesura que s'aparten del tronc central.

Nom: *FICUS*
Espècie: *NITIDA*
Família: *MORACEAE*
Origen: *ÍNDIA*

El pou del
Butlletí d'informació **vernís**

Dimarts alternatius de 19 a 21 h

Fax:
93 473 29 87

Telèfon:
93 473 44 12

e-mail:
gestudisesplugues@gmail.com

Seu:
Casal de Cultura Robert Brillas
Àngel Guimerà, 38
08950 Esplugues de Llobregat